

Õiguskantsler

Teie 04.03.2014 nr

Meie 07.04.2014 nr 7-4/140443/1401559

**Seisukoht õigusrikkumise puudumise kohta
Kambri pindala, vaheseina ehitamine kambrisse**

Pöördusite õiguskantsleri poole 06.03.2014 laekunud avaldusega, milles kaebate Tallinna Vangla tegevusele. Selgitate, et viibite kambris, milles on põrandapinda 31,1 m². Samuti on ca 80 kinnipeetava käsutuses koridor suurusega ligikaudu 54-56 m². Teie kambri uks on avatud 06.00-22.00. Kambris on 10 kinnipeetavat.

Väidate, et Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (edaspidi lühidalt CPT) on oma 2003. aasta Eesti visiidi raportis nõudnud, et Tallinna Vangla kambrid kujundataks ümber 4 kinnipeetavaga kambriteks.

Samuti osutate ebamääraselt CPT 2001. aasta visiidi raporti punktile 29, ent ei täpsusta, mis riigi raportiga on tegu ja pole ka ühemõtteliselt selge, mida CPT Teie arvates esile tõi (väidate, tsiteerin: “CPT soovitas muuta olukorra ühiskasutuses olevad eluruumid üksikkambritest eelistatumaks“, tsitaadi lõpp, kirjaviis muutmata). Millist CPT seisukohta Te silmas peate ja mida olete osundusega soovinud öelda, jääb kahjuks arusaamatuks.

Osutate ka Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi ka EIK) praktikale ning väidate, et Tallinna Vangla suurtes kambrites on vähe privaatsust ning tekkida võivad konfliktsituatsioonid. Selgitate, et Teie kambris kannavad karistust isikud, kel on erirežiim – nt lähedavad osad isikud tööle kell 23.00 ja naasevad 4.00.

Arvate, et kambris peaks olema 8 kinnipeetavat või siis püstitatud vahesein.

Olete lisanud oma avaldusele ka koopia 27.02.2014 vaideotsusest nr 5-15/14/4597-2, milles käsitletakse Teie taotlust ehitada kambrisse vahesein.

Tuginen järgneva hinnangu andmisel Teie esitatud faktilistele andmetele ning eeldan, et need vastavad tegelikkusele (kambri suurus, isikute arv jms).

Vaadeldes koostoimes Teie avalduses osutatut, kehtivat õigust, Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat ning muid asjaomaseid allikaid, nendin, et olemasoleva teabe põhjal ei saa piisava kindlusega väita, et Teie avalduses kirjeldatud kinnipidamistingimused kujutaksid endast Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi ka põhiseadus või PS) § 18 lausega 1 ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi ka EIÕK) artikliga 3 vastuolus olevat kohtlemist. See ei tähenda, et Tallinna Vangla kinnipidamistingimusi saab pidada ideaalilähedaseks ning seda on õiguskantsler osutanud ka erinevates varasemates arvamustes ning kontrollkäikude kokkuvõtetes.

EIK on oma kohtupraktikas põhjalikult käsitlenud EIÕK artikli 3 rikkumisega seotud probleeme, mh ka seoses kinnipeetavale kasutada oleva liiga vähese isikliku ruumiga.

Ilma vastavaid lahendeid detailselt lahkamata, nendin, et EIK on EIÕK artikli 3 osas sedastanud, et väärkohtlemine peab konventsiooni artikkel 3 toimealasse kuulumiseks olema vähemalt teatud minimaalse raskusastmega. Minimaalse raskusastme hindamine sõltub kõigist juhtumi asjaoludest: vastava kohtlemise kestvus, selle mõju füüsilisele või vaimsele seisundile, mõnedel juhtudel ka ohvri soost, vanusest ja tervises seisundist.¹ Raskusastme hindamine on fakti ja asjaolude küsimus. Iga üksikut juhtu tuleb alati hinnata eraldi ning isiku, tingimuste ja asjaolude kogumis, seejuures kaasaegsete väärtus- ja elutingimuste ning arusaamiste kontekstis.²

Ainuüksi kambri vähese põrandapinna tõttu on kohus tuvastanud EIÕK artikli 3 rikkumist erinevates lahendites³, sh asjas *Tunis vs. Eesti*, kus EIK rõhutas, et kuigi kambrites, kus on mitu kinnipeetavat, on soovitatav isiklik kambripind vähemalt 4 m², siis EIKi senise praktika kohaselt on olukord, kus kinnipeetaval on vähem kui 3 m² põrandapinda, juba iseenesest EIÕK artikli 3 rikkumise tuvastamise aluseks.⁴

EIK on kohtuasjas *Ananyev jt vs. Venemaa* sõnastanud kriteeriumid, mille kohaselt EIK hindab kinnipeetava isikliku ruumi vähesuse tõttu tema suhtes konventsiooni artikkel 3 rikkumist. Nendeks on nõuded, et igal kinnipeetaval peab olema oma magamiskoht kambri, teiseks peab igale kinnipeetavale olema tagatud vähemalt 3 m² põrandapinda ning kolmandaks peab kambri üldine põrandapindala võimaldama kinnipeetavatel vabalt liikuda sisustuselementide vahel.⁵

EIK on möönnud, et on teadvalt hoidunud oma praktikas sedastamast, kui palju ruutmeetreid peaks olema kinnipeetaval kasutada, et kinnipidamistingimused vastaksid EIÕK nõuetele. Seda seepärast, et kinnipidamise kestus, värskes õhus viibimise võimalused, kinnipeetava vaimne ja füüsiline seisund jpmis mängivad kinnipeetava olmetingimuste hindamisel samuti väga suurt rolli.⁶

Samuti on EIK oma praktikas Venemaad puudutavates lahendites eristanud eelvangistuseks kasutatavaid kinnipidamisruume ning süüdimõistetute kambreid. Eelduslikult seetõttu, et EIK-i vastava praktika vaatlemisel näib, et Vene Föderatsioonis on sarnaselt Eesti Vabariigiga vahistatute liikumisvõimalused väljaspool kambrit märksa ahtamad süüdimõistetute liikumisvõimalustest. Süüdimõistetute kolooniatüüpi vanglates on EIK vaadelnud isikliku ruumi

¹ Euroopa Inimõiguste Kohtu 30.06.2008 otsus asjas nr 22978/05, *Gäfen vs. Saksamaa*.

² R. Maruste. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja –vabaduste kaitse. Tallinn 2004, lk 337.

³ Euroopa Inimõiguste Kohtu 09.10.2008 otsus asjas nr 62936/00, *Moiseyev vs. Venemaa* (kambripinda kinnipeetava kohta 2,6-4 m²); Euroopa Inimõiguste Kohtu 06.12.2007 otsus asjas nr 25664/05, *Lind vs. Venemaa* (kambripinda kinnipeetava kohta alla 3 m²); Euroopa Inimõiguste Kohtu 20.01.2005 otsus asjas nr 63378/00, *Mayzit vs. Venemaa* (kambripinda kinnipeetava kohta ca 2 m²).

⁴ Euroopa Inimõiguste Kohtu 19.12.2013 otsus asjas nr 429/12, *Tunis vs. Eesti*.

⁵ Euroopa Inimõiguste Kohtu 10.01.2012 otsus asjas nr 42525/07 ja 60800/08 *Ananyev jt vs. Venemaa*, p 143-148.

⁶ Euroopa Inimõiguste Kohtu 08.01.2013 otsus asjas nr 56027/10, *Reshetnyak vs. Venemaa*, p 95.

suuruse vastavust EIÕK nõuetele rakendatava režiimi kontekstis, mis tagab sellistes kinnipidamiskohtades laiemat liikumisvabadust päevasel ajal ja võimaluse viibida värskes õhus.⁷

Asutusesiseseks kasutamiseks määratud „Riikliku kinnipeetavate, karistusjärgselt kinnipeetavate, arestialuste ja vahistatute registri“ andmete kohaselt asub Teie avalduses kirjeldatud kamber IV üksuses, ehk ilmselt hoones S 1. Tegu on Tallinna Vangla direktori 31.01.2013 käskkirjaga nr 20 kinnitatud „Tallinna Vangla kodukorra“ punkti 2.1.4 kohaselt jalutushoovidega hoonega, mis koosneb sektsioonidest 4-1 ja 4-2 ning milles asuvad neljanda üksuse kinnipeetavate majutamiseks ettenähtud kambrid.

Viitate oma avalduses, et Teie eluosakonna kambrid on avatud 6.00-22.00, ehk siis sisuliselt kogu öörahuvälise aja. Osutate, et kasutada on ka üldruumid, samuti, et teatav osa kinnipeetavaid Teie kambris töötab tavapärasest erineval tööajal, mistõttu ei ole osa kinni peetavaid isikuid teatud ajavahemikul kambris. Teie avalduses sisalduvatest andmetest nähtub, et kambris, milles karistust kannate, on ühe kinnipeetava kohta põrandapinda 3,11 m².

Eeldades, et Teie avalduses väidetu vastab tõele ja et kambrite ukсед on praktiliselt kogu öörahuvälise aja avatud, samuti tuginedes õiguskantsleri kontrollkäikudel Tallinna Vanglasse kogutud infole ja eelnevalt viidatud EIK praktikale, siis **nendin, et ei saa kogutud teabe põhjal sedastada, et Tallinna Vangla oleks Teid Teie avalduses kirjeldatud moel kohelnud viisil, mida saaks pidada inimväärikust alandavaks kohtlemiseks EIÕK artikli 3 ja PS § 18 lause 1 tähenduses või rikkunud kehtivat õigust.**

Teie kambris on küll 10 kinnipeetavat, ent tegemist on süüdimõistetute eluosakonnaga, kus olulise osa päevast on kambrite ukсед avatud ja kasutada saab lisaks kambriks ka üldkasutatavaid ruume. Kõik kinnipeetavad ei ole ka öisel ajal samaaegselt kambris ning iga kinnipeetava kohta on kambris 3,11 m² põrandapinda. 3,11 m² on küll vähem, kui EIK poolt soovituslikuks peetud 4 m², ent nt vahistatutest laiemad võimalused kambri väliseks liikumiseks ja töötamiseks mõjutavad olulisel määral kambris tagatud põrandapinna võimalikku ebasoodsat mõju. Teie avalduses ei leidu viiteid, et Teie tervises seisund oleks selline, et võimalust päevasel ajal kambrit väljaspool liikuda ei saaks Te tegelikkuses realiseerida.

Teie avaldusest ei ole ühemõtteliselt välja loetavad ka mingid erandlikud asjaolud, mis annaks põhjust kinnipidamistingimusi siiski inimväärikust alandavateks pidada. Osutate konfliktiohule kaaskinnipeetavatega, ent Teie avaldusest ei ilmne, et reaalseid arusaamatusi oleks ka tekkinud. Asjaolu, et osad kinnipeetavad töötavad nn erirežiimiga (tavatutel kellaaegadel), ei ole iseenesest faktor pidamiseks kinnipidamistingimusi inimväärikust alandavateks.

Nendin, et nõustuda tuleb ka 27.02.2014 vaideotsuses sisalduvaga. Justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ (edaspidi ka VSKE) § 6 lõike 6 kohaselt peab kinnipeetavale olema kambris tagatud vähemalt 3 m² põrandapinda, mis antud juhul on tagatud. Kehtiv õigus ei sea selgesõnalisi piiranguid, kui mitu kinni peetavat isikut võib maksimaalselt kambris olla, samuti ei lasu vanglal kohustust just vaheseinte rajamiseks kambritesse. Seega ei ole Tallinna Vangla rikkunud ka kehtivat õigust.

Mis puudutab Teie viiteid CPT raportile Eesti külastuse kohta, milles Teie hinnangul on CPT soovitanud ehitada Tallinna Vangla kambrid 4 kohalisteks, siis vähemalt Teie avalduse valguses on tegemist pisut kontekstist välja rebitud osutusega. CPT soovitas 2003. aasta raportis paigutada

⁷ Euroopa Inimõiguste Kohtu 08.01.2013 otsus asjas nr 56027/10, Reshetnyak vs. Venemaa, p 95.

mitte enam kui 4 kinni peetavat isikut Tallinna Vangla eelvangistushoonete kambritesse.⁸ Tallinna Vangla eelvangistushoonete ca 15 m² suurustes kambrites hoiti toona 6 isikut, samuti ei ole olud Tallinna Vangla E ja S hoonetes otseselt võrreldavad (mh ka seetõttu, et vahistatute võimalused väljaspool kambrit liikuda on minimaalsed).

Kõige eelnevaga ei soovi ma vähimalgi määral väita, et kinnipidamistingimused Tallinna Vanglas on ideaalilähedased ja neid ei ole põhjust või vajadust parandada. Nõustun CPT 2012. aasta Eesti visiidi raportis nendituga, mille kohaselt on Tallinna Vangla viimane vana ajastu jäänuk, mis tuleb vanglate füüsilisest infrastruktuurist kaotada ja mille kinnipidamistingimused on allapoole arvestust.⁹ Nagu öeldud, on õiguskantsler varasemalt andnud erinevaid soovitusi Tallinna Vangla olmetingimuste osas (sh 2011. aasta kontrollkäigu kokkuvõttes soovitanud luua S hoonetes sooja vee varustus¹⁰).

Siiski võib arvata, et lõplik lahendus Tallinna Vangla olmetingimustega seotud probleemidele (kasutada olev isiklik ruum, hügieenivõimalused, suured kambriid) saabub alles uute Tallinna Vangla hoonete valmimisega. Märgin seejuures, et olen 04.07.2013 märgukirjas nr 6-3/121666/1303045 teinud justiitsministrile ettepaneku muuta peale uue Tallinna Vangla hoonetekompleksi valmimist või hiljemalt 01.01.2017VSKE § 6 lõiget 6 ja sätestada kinnipeetavale toas või kambriid ettenähtud minimaalseks põrandapinna määraks 4 m².

Rõhutan lõpetuseks, et eelnev arvamus ei laiene kõigile Tallinna Vangla S hoonete kambrites viibivatele kinnipeetavatele ja on kujundatud Teie avalduses sisalduva ja varasemalt kogutud teabe põhjal just Teie olukorda silmas pidades. Nagu öeldud, on väärkohtlemise sedastamisel oluline hinnata kõiki asjaolusid kogumis ning ühe või teise faktori muutus võib ka situatsioonile hinnangul andmist oluliselt mõjutada.

Lugupidamisega

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Indrek-Ivar Määrts 693 8406
indrek-ivar.maarits@oiguskantsler.ee

⁸ Report to the Estonian Government on the visit to Estonia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 23 to 30 September 2003, p 52. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.cpt.coe.int/documents/est/2005-06-inf-eng.htm#_Toc70225572.

⁹ Report to the Estonian Government on the visit to Estonia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 May to 6 June 2012, p 41 ja p 50. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.cpt.coe.int/documents/est/2014-01-inf-eng.htm>.

¹⁰ Õiguskantsleri 2011. aasta tegevuse ülevaade. Lk 48. Kättesaadav arvutivõrgus: http://oiguskantsler.ee/sites/default/files/ylevaade_2011_qr.pdf.